

Definitiematrix Burgerschap Meten

Diaplus Burgerschap 1F

Januari 2026

laat
Leonore
groeien

día laat
leerlingen
groeien

 **BURGER
SCHAP
METEN.**

Definitiematrix Burgerschap Meten

	Kennis	Attitude	Vaardigheid
	Een leerling die beschikt over deze kennis...	Een leerling die beschikt over deze attitude...	Een leerling die beschikt over deze vaardigheid...
Democratisch handelen Het aanvaarden van en bijdragen aan een democratische samenleving.	Weet wat democratische principes zijn en wat het handelen volgens die principes inhoudt: *(grond)rechten * het horen van ieders stem etc.	Wil recht doen aan iedereen, ieders stem horen, dialoog aangaan en meerderheids- en minderheidsstandpunten respecteren, en wil een actieve, kritische bijdrage leveren ¹ .	Kan het eigen standpunt naar voren brengen, luisteren naar de standpunten van anderen en deze serieus nemen ^{1,2} .
Maatschappelijk verantwoord handelen Medeverantwoordelijkheid nemen voor de leefgemeenschappen waartoe men behoort.	Kent sociale regels. Sociale regels zijn wettelijke of ongeschreven regels voor het sociaal verkeer.	Wil zich sociaal rechtvaardig opstellen, is bereid tot zorg en hulp, en wil de ander en het milieu niet schaden door het eigen gedrag. Sociaal rechtvaardig = niemand uitsluiten, zorgen dat iedereen mee kan doen.	Kan zich sociaal rechtvaardig opstellen, zich aan spelregels houden, iets bijdragen aan het collectief belang en weet te voorkomen dat de ander of het milieu geschaad wordt door het eigen gedrag ² .
Omgaan met conflicten Betreft (lichte) conflictsituaties of belangentegenstellingen waarbij de leerling zelf 'partij' is.	Weet dat overleg met de ander een goede manier is om het conflict op te lossen, dat de hulp van anderen kan worden ingeroepen en dat fatsoensregels in acht moeten worden genomen.	Wil conflicten oplossen, is bereid het standpunt van de ander serieus te nemen bereid samen naar een acceptabele oplossing te zoeken.	Kan duidelijk maken wat het van iets vindt, kan rustig blijven, kan escalatie tegengaan, kan naar de ander luisteren en zich in de ander verplaatsen.
Omgaan met verschillen Bij 'verschillen' wordt hier met name gedacht aan sociale, culturele, religieuze en uiterlijke verschillen.	Weet dat culturele verschillen bestaan, heeft kennis van sociale gedragsregels in verschillende sociale situaties, weet wanneer er sprake is van vooroordeel en discriminatie.	Heeft belangstelling voor andermans opvattingen en leefstijl, wil die respecteren en daarover communiceren, is bereid eigen opvattingen en leefstijl niet als enige waarheid te zien.	Kan zich bewegen in onbekende sociale situaties, kan met verschillende anderen samenwerken, en kan met sociale spanningen omgaan. Tot dit laatste wordt ook het afwijzen van intolerant en discriminerend gedrag gerekend.

¹ Een statistische analyse liet zien dat de vragen die horen bij attitude én vaardigheid over democratisch handelen niet bestaan uit één, maar uit twee schalen. In de resultatensectie is daarom bij democratisch handelen een onderscheid gemaakt tussen attitude 1 (ieders stem willen horen) en attitude 2 (een kritische bijdrage willen leveren), en tussen vaardigheid 1 (opkomen voor de eigen mening) en 2 (luisteren naar de mening van anderen).

² Een statistische analyse liet zien dat de vragen die horen bij vaardigheid over maatschappelijk verantwoord handelen en vaardigheid over omgaan met conflicten niet bestaan uit twee, maar uit één schaal. In de resultatensectie geldt daarom bij vaardigheid over maatschappelijk verantwoord handelen en omgaan met conflicten dezelfde waarde.

Definities: Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

1. Vrijheid van meningsuiting: iedereen mag zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
2. Het gelijkheidsbeginsel: dit houdt in dat mensen van gelijke waarde zijn, ongeacht zijn of haar denkbeelden en geloof. Dit betekent niet dat men alle denkbeelden of gebruiken zelf waardevol vindt, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij of dan jouw groep.
3. Begrip voor anderen: er wordt geprobeerd te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben.
4. Verdraagzaamheid: de mening of het gedrag van een ander wordt geaccepteerd, ook als dat tegen een eigen mening ingaat. Er wordt elkaar de ruimte gegeven om een eigen mening of gedrag te hebben, waarbij men zich wel aan de wet houdt.
5. Afwijzen van onverdraagzaamheid: onverdraagzaamheid is het tegenovergestelde van tolerantie. Het betekent dat er wordt gevonden dat andere mensen of groepen, dingen waar men het niet mee eens is, niet zouden mogen denken of doen; en dat men het niet nodig vindt dat ieder de ruimte krijgt om zo'n mening of zulk gedrag te hebben.
6. Afwijzen van discriminatie: discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden, dat er wordt gevonden dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken geen ruimte hoeft te zijn, of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.
7. Autonomie: iedereen kan zelf bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Ieder is dus vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
8. Verantwoordelijkheidsbesef: mensen willen verantwoordelijkheid nemen voor wat ze zeggen en doen. Daarbij wordt geprobeerd om rekening te houden met wat dat voor anderen betekent. Het is belangrijk dat er wordt geprobeerd anderen niet te schaden en dat men de samenleving en de democratie wil helpen om goed te functioneren. Hoe dat wordt gedaan, mag iedereen zelf weten.

Thema Dia 1F	Burgerschapsdomein(en) Burgerschap Meten	Basiswaarden van de democratische rechtsstaat	Concept kerndoel(en) PO	Burgerschapsdoelen Dia – toelichting inhoud lessenserie
Democratische cultuur * <i>Iedere stem telt</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Omgaan met conflicten ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2: Het gelijkheidsbeginsel ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 4: <i>Verdraagzaamheid</i> 	SLO Kerndoel 19	Leerlingen leren aan de hand van de teksten en opdrachten wat democratie betekent. Ze leren dat iedereen meetelt en dat regels voor iedereen gelden. Ze passen dit toe door vragen te beantwoorden, situaties te bespreken en zelf een wetsvoorstel voor de klas te bedenken.
Diversiteit <i>Proef de wereld</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 3: Begrip voor anderen <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 6: <i>Afwijzen van discriminatie</i> 	SLO Kerndoel 20B	Leerlingen ontdekken wat diversiteit betekent: de rijke verschillen en overeenkomsten tussen mensen, ook in eetculturen. Ze leren ook wat discriminatie is. Ze onderzoeken wat diversiteit voor hen zelf inhoudt en maken een receptenboekje met gerechten uit de hele wereld.
Identiteit <i>Wie ben ik?</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 3: Begrip voor anderen <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 1: <i>Vrijheid van meningsuiting</i> 	SLO Kerndoel 20B	Leerlingen leren wat identiteit is en waarom iedereen uniek en even belangrijk is, waarbij ze ontdekken wat hen persoonlijk drijft en waar ze trots op zijn. Ze maken een identiteitskaart over wie ze zijn en stellen een bucketlist op die past bij hun eigen dromen en waarden.
Solidariteit * <i>Alleen red je het niet</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3: Begrip voor anderen ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 5: <i>Afwijzen van onverdraagzaamheid</i> 	SLO Kerndoel 20A	Leerlingen leren wat solidariteit inhoudt en hoe ze op persoonlijk, lokaal of wereldwijd niveau kunnen bijdragen, ook zonder eigen voordeel. Ze verdiepen zich in verschillende vormen van solidariteit, zoals maatsjesprojecten en <i>crowdfunding</i> en bedenken zelf een actie om anderen te steunen.

* Verschijnt tussen jan-mei 2026

Vrijheid & inspraak <i>Vrij om te zeggen, vrij om te zijn</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Democratisch handelen ➤ Omgaan met verschillen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 2: Het gelijkheidsbeginsel ➤ 4: Verdraagzaamheid 	SLO Kerndoel 21A	Leerlingen leren wat vrijheid en inspraak betekenen, waarom deze waarden essentieel zijn en hoe vrijheid voor iedereen anders kan aanvoelen. Ze reflecteren op hun eigen visie, leven zich in andere perspectieven in en maken een wensposter over hun droom voor vrijheid of inspraak.
Duurzaamheid* <i>Kleine stappen, groot verschil</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef 	SLO Kerndoel 21B	Leerlingen leren wat duurzaamheid inhoudt, waarom het essentieel is voor de toekomst van de aarde, en hoe kleine keuzes (bijv. afval scheiden of energie besparen) een groot verschil kunnen maken. Ze reflecteren op hun eigen bijdrage, bedenken verbeterpunten en maken een poster om anderen te inspireren duurzamer te handelen.
Globalisering <i>Kleding met kilometers</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 3: Begrip voor anderen ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ 5: Afwijzen van onverdraagzaamheid 	SLO Kerndoel 21B	Leerlingen leren wat globalisering is, hoe het wereldwijde verbindingen creëert en dat de gevolgen ervan niet voor iedereen gelijk zijn, zoals bij de kledingindustrie. Ze onderzoeken de voor- en nadelen, reflecteren op arbeidsomstandigheden wereldwijd en maken een reclameposter voor eerlijke kleding.
Digitaal samenleven <i>Fake it!</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Verantwoordelijk handelen 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 7: Autonomie ➤ 8: Verantwoordelijkheidsbesef 	SLO Kerndoel 21B	Leerlingen leren wat mediawijsheid inhoudt, waarom het cruciaal is om nepnieuws te herkennen, en hoe ze slim en kritisch kunnen omgaan met online informatie. Ze onderzoeken hun eigen mediagedrag, analyseren nepnieuws en schrijven zelf een nepnieuwsbericht om bewustwording te vergroten.

* Verschijnt tussen jan-mei 2026

<p>Technologisch burgerschap *</p> <p><i>Slim en veilig online</i></p>	<p>☛ Verantwoordelijk handelen</p>	<p>☛ 7: Autonomie</p> <p>☛ 8: Verantwoordelijkheidsbesef</p>	<p>SLO Kerndoel 21B</p>	<p>Leerlingen leren wat een sterk wachtwoord is, hoe ze hun digitale voetafdruk beïnvloeden en waarom veilig omgaan met persoonlijke informatie en technologie essentieel is. Ze maken zelf een sterk wachtwoord, onderzoeken hun digitale sporen, doen opdrachten over het veilig delen van informatie en bedenken zelf manieren om accounts beter te beveiligen.</p>
<p>Maatschappelijke betrokkenheid *</p> <p><i>Maak het verschil</i></p>	<p>☛ Verantwoordelijk handelen</p>	<p>☛ 3: Begrip voor anderen</p> <p>☛ 8: Verantwoordelijkheidsbesef</p> <p><i>Komt ook aan bod:</i></p> <p>☛ 6: Afwijzen van discriminatie</p>	<p>SLO Kerndoel 21A</p>	<p>Leerlingen leren wat vrijwilligerswerk en maatschappelijke betrokkenheid inhouden, hoe kleine acties al een groot verschil kunnen maken en welke invloed hun keuzes hebben op anderen. Ze reflecteren op manieren om anderen te helpen en bedenken zelf initiatieven om actief bij te dragen aan de samenleving.</p>

* Verschijnt tussen jan-mei 2026